

Régi ruhák szellemi képletei

Egy szegedi fiatalember monológja – közjátékokkal

– 1970-ben Sopronban megrendezték a művészeti főiskolák fesztiválját. Mivel én nem voltam egyik intézmény hallgatója sem, meghívottként mutattam be jelmezeimet és makettjeimet. Sopronban, a Stuart Mária-hoz, Schiller remekművéhez készítettem munkáimmal szerepeltet. Ezt a kiállítást – éppen mert a művészeti főiskolások fesztiválja volt – sok olyan neves alkotó nézte meg, akik nemcsak hogy számítanak a szakmában, de lehetőségük van megbízásokat is adni. Így kaptam én is az első feladatokat, először a televízióban, majd nyári színházakban, végül kőszínházi társulatoknál.

(Bizonyára nem könnyen fogadnak be egy autodidakta módon önmagát képző fiatalembert a különböző felsőfokú intézmények hallgatói. Az utóbbi időben gyakran lenéztek az önszorgalomból föltörekvőket, az amatőr művészeket, az autodidakta alkotókat. Mindig többet számított nálunk a papír, a végzettséget igazoló pecsét, mint a tehetség. Papp Jánosnál azonban – úgy tűnik – megtört a jég. Diplomák, hivatalos pecsétes papírok nélkül kapja megbízásait. Vajon hogyan vélekedik iskolákról, szakmai képzésről, önmaga épüléséről.)

– Magyarországon a díszlet- és jelmeztervezők képzése igencsak megoldatlan. Alkalmanként ugyan az utóbbi időben indulnak ilyen kurzusok a képzőművészeti főiskolán, de úgy tapasztalom, hogy ezek a szemeszterek nem kellően készítik fel a hallgatókat arra a nagyon bonyolult és összetett feladatra, amit a színházi szcenika jelent. Tájékozódásom szerint nagyszerű szakmai képzés folyik például a lengyel- és az olaszországi szcenikai főiskolákon és ezeken szívesen gazdagítanám ismereteimet. Amerikától viszolygok, oda sohasem vágytam és nem is vágyom. Én a saját erőmből sok mindent megtanultam. Tudok szabni, varrni, szabásmintákat készíteni, ismerem a különböző anyagokat, azok tulajdonságait és hangulatait, megismerkedtem a történelmi korok stílusával, divatjaival, s óriási boldogságot jelentett számomra, amikor az elmúlt évtizedben szinte minden operát végighallgatva megteremttem magamnak ezeknek az operáknak ruhákban kifejezhető képi világát. Egy korabeli festményről, egy zenei hangulat élményéből készítettem el a szabásmintát, válogattam ki a különböző anyagokat, díszítéseket, és varrtam meg saját kezemmel a modelleket. Ma ez borzasztó nagy segítség, hiszen egy színházi műhelyben kapcsolatot tudok teremteni a szabászokkal, varrónőkkel éppúgy, mint a művészekkel. Tizenhét évesen egy televíziós produkcióban találkoztam olyan művészekkel, mint Pécsi Ildikó, Takács Katalin, Rátonyi Róbert. Az első találkozás után nagyszerű kapcsolat alakult ki közöttünk, barátságunkba fogadtak, és nemcsak ruháimat, úgy érzem, engem is megszerettek. Ez számomra óriási öröm és boldogság, erőt ad ahhoz, hogy ezen a pályán tovább dolgozzam.

(Tizenhét-húsz évesen berobanni ritka alkalom és különleges felelősség. Nemcsak az ifjú ember felelőssége, de mindenekelőtt a kör-

A tízéves gyerekek döntő többsége legóból építkezik, focizik a téren, indiánost játszik vagy éppen csavarog. Papp Jancsi tízéves korában művészeti albumokat lapozgatott, és a legszebb festmények leggazdagabban öltöztetett modelljeinek ruháit varrta selyemből, plüssből, brokátból, bársonyból. És maketteket készített az operairodalom szinte minden jelentős művéhez. Tizenkilenc éves volt, amikor Ruszt József megbízta, hogy a Szegedi Szabadtéri Játékokon készítse el a Szúzai menyegző jelmezeit. Két évvel később ott szerepel neve az Erzsébet-díjra javasolt díszlet- és jelmeztervezők névsorában. Szézületes karrier, mondhatnánk. Hiszen a szegedi fiút, akit lehet hogy sokan csúfoltak is, mert cernát és tüt forgatott kezében nyíl és játékpisztoly helyett, most bizonyára irigylik egykori cimborái. Már középiskolásként, amikor a Széchenyi Gimnázium diákja volt, felfigyeltek arra, hogy ez nem csupán egy különös hobbi, hanem egy fölszerűlt fiatalember nagyon is következetes, pontos és elhivatottságot kifejező vállalkozása. Hogy mégis mi volt a fordulópont? Erről már hadd beszéljen ő.

nyezetéé. Hiszen ez a tehetség még nem kiforrott, ám óriási reményekre jogosít. A nagy lehetőségek záloga. S Papp Jánosban megvan a törekvés és erő, hogy beváltsa az ígéretet. Többszörös energiájába kerül, hogy minden művet, minden megbízást a lehető legkomplexebb módon teljesítsen, gyarápítsa műveltségét, idegennyelvű könyvekből is gazdagítsa ismereteit, egyszerre fejlessze elméleti felkészültségét és gyakorlati tudását.)

– Volt olyan televíziós feladatom, amikor – gondolom, ez nemcsak hazai szegénység vagy magyar mentalitás – raktári készletből kellett elképzeléseimhez jelmezeket válogatni. De szerencsére már olyan is akadt, amikor megvalósíthattam

elképzeléseimet. Budapesten a Katona József Színházban debütáltam, egyik legizgalmasabb feladatom egy spanyol késő szecessziós, különös hangulatú mű, a Lári-fári hadnagy felszarvazása című darab volt. Ez rendkívül izgalmas munkát jelentett, hiszen az avantgárd, az izmusok világa indíthatta el, Dalí és Picasso festésze termékenyíthette meg fantáziámat. Azután több meghívásnak eleget tettem, dolgoztam főiskolás vizsgaelőadásokon, alkalmi társulások produkcióiban. Az idén júniusban ismét pompás feladatot kaptam Capek: Végzetes szerelem játéka című művének jelmezterveivel. Gálffy Lászlónak, Papp Verának, Eperjes Károlynak, Csomós Marinak tervezhettem jelmezeket ehhez a commedia dell'arte stílusban megvalósított produkciójához. Ez jelentős szakmai sikert hozott, ritka alkalom, hogy a kritikusok hosszú passzusokban írják a jelmezekről – most ez történt.

(Itthon Janikának hívták, a szakmában most úgy emlegetik, mint „a gyerek”, vagy „a zseni”. Gondolom, a jelmeztervezők egy része nem örül ennek a robbanó sikerszériának.)

– Szerencsémre a szakma legkiválóbb művészei, Vágó Nelly, Kemenes Fanni és Schäffer Judit szeretnek, befogadnak, őszintén és odaadóan segítenek. Kizárólag az ő elismerésük nyomán érzem úgy, hogy jelmeztervezőnek vallhatom magam. Jól tudom, nem mindenki szeret, nem mindenki örül, hogy mind több feladatot kapok. Nemsokára a Szép Heléna című Offenbach operett jelmezeit készítem. Majd a nemrégiben Cserhalmi György alapította Globe Színház kínál munkát egész évadra, tervezek századfordulós komédiát, megkaptam Csehov Három nővér című darabjának jelmezeit, majd a Vár-színházba hív Iglódi István a Szentivánéji álom megtervezésére.

(Papp János a Szeged expressz egyik fülkéjében látta meg a Délmagyarok azt a számát, amelyből értesült, az idei Erzsébet-díjra javasoltak között szerepel neve.)

– Talán huszonegy évesen nagyképűség távlatokról és jövőről beszélni, én mégis fontosnak tartom elmondani, hogy a régi ruhák szerelme vagyok. Beszélgetek ezekkel a jelmezekkel, fontosnak tartom tudomány alaposítással megismerni elkészítésük módját éppúgy, mint azokat a szellemi és divatáramlatokat, amelyek létrehozták őket. Reménykedem, eltűnik szakmánkból a színvonalatlanság, a dilettantizmus, az olcsó megoldások primitívsége. Jelmezeimmel korokat, figurákat szeretnék festeni, s nemcsak egy színház gyakorlati képét, de szellemi képeket is. Gyűjtöm az elmúlt száz estendő ruháit, s boldog vagyok, hogy idős emberek megkeresnek, s felajánlják a náluk lévő régi darabokat. Álmaim között szerepel egy viselettörténeti múzeum kialakítása, és egy viselettörténeti könyv megírása.

(Hogy mindehhez mi kell? Erő, szellemi-gyakorlati mentalitás és hit – mondja Janika, aki huszonegy éves, és az Erzsébet-díjra javasolták komoly szakmabéliek.)

T. L.

Simándy 75 éves

Az ősz dalnok

Évek óta nem énekel már. Idejét budai villájában és balatonyöröki nyaralójában tölti. Még a nyár elején jártam nála. Vaszy Viktorról írunk könyvet a szegedi önkormányzat megbízásából, ebbe kértem interjút. Az alábbi részlet abból a beszélgetésből való.

– „Egyáltalán nem énekel már?” – kérdeztem re me ny ked ve .

„Nem.” – felelte.

„Tudja, 78-ban a Hunyadi csináltuk a Dóm téren. Akkor dolgoztam utoljára Vaszyval. Én akkor már 62 éves voltam, de jó maszkot csináltak, meg aztán ott nagy is a távolság a nézőtér és a színpad között. De a lányom a próbán nem jelmezben nem ismert meg. Akkor elhatároztam, hogy többet nem énekelek már ilyen fiatal hőseket.”

Néztem az ősz dalnok szemét, de nem volt benne egy csepp rezignáció sem. Ezek után nyugodt szívvel faggattam azokról az időkről, amikor még a színpadon állt. Simándy József ma 75 éves.

– „Bánk bán elmondja” című önéletrajzában Ön elmesél egy történetet. Amikor a Trubadúr Strettját énekelte baráti körben, két magas cé-vel, Vaszy Viktor rászólt Önre, hogy csak ne legénykedjen, mert egy tenoristának életében 300 000 magas cé-je van, több nincs. Igaza lett?

– Nem. Nem használtam el az összeset. De igaz, valahányszor a társaságban kukorékoltam, mindig elmondta: Jóska, már megint eggyel kevesebb! Még a skálázásokkal sem jön össze ez a szám, ő nem is így értette, csak mondott egy számot. Ez azonban nagyon okos és bölcs tanács volt: ne ordítozzon az ember ha kell, ha nem, ne fitogtassa állandóan, hogy neki van magas hangja. Ezt a tanácsot én meg is fogadtam, azért is említettem a könyvben is. Előadásom, feszült idegállapotban persze sokkal nehezebb megszólaltatni azt a hangot, mint ha csak úgy jókedvében nótázgat az ember. Egyébként mondott ő nekem más tanácsokat is.

– Például?

– Egyszer, emlékszem, mentünk át ebédelni egy próbáról az újságíró klubba, ott kaptuk szegényes menázsinkat. Azt mondja nekem: Jóska, a maga torkában van egy csodálatosan szép Steinway zongora. A maga kötelessége, hogy megtanuljon rajta játszani. Ez egy olyan csodálatos intelem volt, hogy nem felejttem el soha.

– Amikor 45 öszen Szegedre szerződött, mennyire tudott már játszani ezen a zongorán?

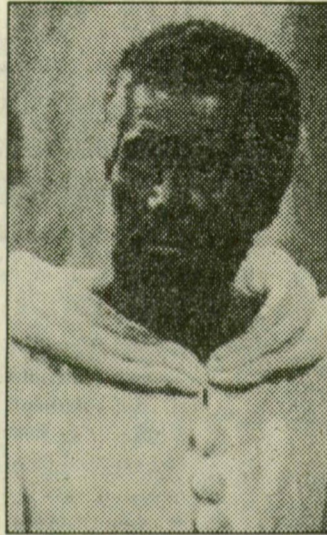
– Elég jól. Én nagyon szerettem énekelni, szenvedélyesen szerettem tanulni és mindent jobban énekelni. Egész életem ilyen volt. Nem élvezkedtem azon, hogy visszahallgattam a régi előadásaimat. Azok a múlt.

– Mi az, amit Vaszytól tanult meg?

– Nehéz lenne ezt széjjelboncolgatni. Ő egy nagyszerű betanított mester volt. Ő szokatott például a fegyelmelmeztségre, a muzsikálásra, a dallamok megformálására, az értelmes éneklésre. Hogy ne csak kikiabált hangok legyenek, hanem mindig zene legyen. Akkor még volt ideje arra, hogy ezeket magyarázza nekünk. Mindig úgy ment a próba, hogy az egész társaság ott volt minden próbán. Az is, aki épp nem énekelte. Amit nekem mondott, az tanulság volt a többieknek is. Fantasztikus

Bánk bán és Otello szerepében

volt, ahogy azt a szegedi színházat megszervezte, és a nyomoron át keresztülvitte, az fantasztikus volt. A muzsikálásba vetett hit éltetett bennünket, hogy szépen muzsikálunk; hogy ott lehetünk a színpadon. – Hány szerepet tanult meg Szegeden?

– Négyet: a Carmen Don José-ját, amit aztán nagyon sokszor énekeltem, a Tosca Cavara-

dossiját, és a Griskót Muszorgszkij A szorocsinci vásár című operájában, amelyet aztán soha máshol nem is énekeltem. Megtanultam még a Parasztbecsület Turidduját is, amit aztán nem Vaszy vezényelt.

– Ha jól tudom, Vaszy be akarta mutatni Önnel a Bohéméletet is.

– Igen, de azt nem voltam hajlandó elénekelni.

– Miért?

– Nem tartottam megfelelő figurának, távol áll tőlem. Nem zeneileg, hanem emberileg.

– Rodolfot később sem énekelte el soha. Mi zavarta benne?

– Az, hogy nem férfi. Nyavalyog! A barátjának kell eladni a kabátját, hogy orvosságot hozzon a szerelmének? Siránkozik, hogy hideg a szobám, nincsen fára pénzem, közbe' meg olyan nagy kiszáradt ágak vannak mögötte a díszletben, hogy csuda! Én nagyon szegény ember voltam, amíg az éneklésen keresztül jobb sorsra nem vergődtem, megtanultam praktikusán élni, és az én eszemmel nem egyezett az, amit Rodolf csinál. Ha később elvállaltam volna, biztos meg tudtam volna oldani, el tudtam volna játszani, de akkor még nagyon fiatal voltam, nem volt elég gyakorlatom. De az igaz, hogy nekem mindig az volt a nagy élmény a színpadon, ha tudtam élni a szerepet, mert közel volt hozzám. Az én életemet behelyettesíthettem szereplőjébe, vagy az ő életét meg az én életembe. A kettőt össze tudtam olvasztani magamban. Ami az alkattal nagyon ellenkezett, azt fiatal koromban még nem tudtam eljátszani. Később aztán az ilyen szerepeket a rutinjalvalahogy megoldja az ember, de az nekem nem az igazi.

– Később melyik volt ilyen szerepe, amit meg kellett csinálnia?

– Nem is tudom, volt-e. Voltak olyanok, amelyek eleinte távol voltak a torkomtól. Például az Anyegin Lenszkije. Na dehát az egy hős! Bár lírárt énekel, de azért talpig férfi! Ezért aztán, mert önnyire szimpatikus volt a figura, a hangom rá tudott állni a hangvételére; mert lélekben egyeztünk. Aztán volt a mantuai herceg. Ezzel a figurával egyáltalán nem tudtam azonosulni, vissza is adtam. Csak egyszer énekeltem.

– A Turandot Kalafját is csak ötször.

– No de azt nem azért, mert nem szerettem! Szívesen énekeltem volna, de mindig akadt más dolgom. A Turandotot egyébként föl is vettük a rádióban épp Vaszyval. Nagyon jó felvétel is lett, nagyon jó hangulat is volt. Ez is, meg az Aida is, amit a közelmúltban adtak ki lemezen.

MÁROK TAMÁS

Pavarotti-verseny

Mindkét szegedi énekesnő továbbjutott

Márciusban középöntő – Olaszországban

Több magyar énekes szerepelt már sikerrel azon az énekversenyen, amelyet Luciano Pavarotti, a világ legnagyobb tenoristája alapított. Itt kezdődött például Temesi Mária, Komlósi Ildikó, Gulyás Dénes vagy Polgár László nemzetközi karrierje. A verseny különlegessége, hogy kivételesen nagy meritéssel dolgozik, a világon szerte ezer és ezer dalos részvételével tartanak selejtezőket, hogy a legkiválóbbak eljuthassanak a philadelphiai döntőbe. A győztesek egyik díja egy előadás – Pavarotti partnereként.

A magyarországi elődöntőt a hét végén tartották az Állami Operaházban. Ezen két szegedi énekesnő is indult, és mind Frankó Tünde, mind Matkócsik Éva továbbjutott az olaszországi középöntőbe. Tegnap Matkócsik Évával váltottunk szót a Tosca főpróbája után.

– Kilencvenhárom voltunk a selejtezőben és huszonötmen jöttünk tovább. Főleg zeneakadémisták és az Operaház fiatalabb énekesei versenyeztek. A zsűrit Medveczky Ádám, az Operaház zeneigazgatója, Gulyás Dénes korábbi Pavarotti-verseny

győztes alkották, valamint a Philadelphai Operaház igazgatója és zeneigazgatója. A magyarok mellett orosz, német és japán versenyzők is voltak. A középöntő márciusban lesz Olaszországban.

– Mit énekeltek?

– Frankó Tünde Liu halálát választotta Puccini Turandotjából, majd kérték tőle Mimi III. felvonásbeli áriáját a Bohéméletből. Én a Méregáriával kezdtem a Giocondából, majd a Csarnokáriát énekeltem a Tannhauserből.

MÁROK

